

TARKASTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 6/2014 vp

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2013

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä huhtikuuta 2014 lähettänyt tarkastusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksen eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2013 (K 4/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- tilintarkastuspäällikkö, JHTT Jaakko Eskola, valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta
- neuvotteleva virkamies, vaalijohtaja Arto Jääskeläinen, oikeusministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Puoluelaisissa (10/1969, muutettu 683/2010) on säädetty puolueille ja puolueyhdistyksille rahoituksen avoimuutta koskevia velvoittavia säännöksiä. Tavoitteena on lisätä puoluerahoituksen avoimuutta ottamalla erityisesti huomioon Euroopan neuvoston korruptionvastaisen toimielimen GRECON Suomelle antamat suositukset. Lain tavoitteena on myös antaa riittävästi tietoa mahdollisten sidonnaisuuksien arvioimisen kannalta puolueiden perustoiminnan ja vaalikampanjoiden rahoituksesta sekä ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan. Puolueiden valvontaa toteuttavat valtiontalouden tarkastusvirasto, oikeusministeriö sekä asianomaisten yhteisöjen tai säätiöiden tilintarkastajat. Tarkastusviraston rooli on valvoa puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyä sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista.

Vuonna 2013 suoritettuna puoluerahoitustarkastuksen tavoitteena oli varmistua siitä, antavatko ilmoitusvelvollisten lakisääteiset ilmoitukset säädösten mukaisesti ja valvonnan näkökulmasta kirjanpitoon perustuvat oikeat ja riittävät tiedot puoluerahoituksesta sekä tuen rajoitusten noudattamisesta ja onko ilmoitusvelvollisten kirjanpito puoluelain näkökulmasta asianmukaista ja ovatko ilmoitusvelvolliset noudattaneet puoluelain keskeisiä säännöksiä puoluerahoituksesta ja sen rajoituksista. Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella puolueet, avustuspäätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhteisöt. Valvottavia on noin 150. Valvonnan ulkopuolelle jäävät muut puolueyhdistykset, joita on noin 6 000. Näiden valvominen olisi myös merkittävä resurssikysymys.

Puolue, puolueyhdistys ja puolueen lähiyhteisö saavat vastaanottaa kalenterivuoden aikana tukea samalta tukijalta enintään 30 000 euron arvosta. Tämä rajoitus ei koske puolueen lähiyhteisön antamaa tukea. Puoluelakiin sisältyy tä-

män lisäksi mm. kiello vastaanottaa ulkomaista tukea ja tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tarkastettavien tahojen tulee tehdä tarkastusvirastolle ilmoitus saamistaan vähintään 1 500 euron arvoisista tuista ja niiden antajista. Nämä ns. ajantasaisiin ilmoituksiin sisältyvät tiedot julkistetaan tarkastusviraston ylläpitämässä puoluerahoituksen ilmoitusrekisterissä.

Tarkastuksen kohteena oli kahdeksan puoluetta, 15 piirijärjestöä ja kaksi lähiyhteisöä. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 25.

Johtopäätöksissään tarkastusvirasto toteaa, että pääsääntöisesti yhteisöjen kirjanpito oli hoidettu asianmukaisesti. Tarkastusviraston mukaan tulee kuitenkin kiinnittää jatkossa huomiota kirjanpidon erittelytapaan, ajantasaisuuteen ja laatuun sekä käteiskassavarojen tilittämiseen. Vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyn tulisi olla johdettavissa kirjanpidosta ja muista selvityksistä ja täsmäytettävissä niihin. Lukuisien valvottavien yhteisöjen tilintarkastajien valinnassa tai tilintarkastuskertomuksissa oli puutteita. Tilintarkastajiksi ei ollut esim. valittu aina auktorisoituja tilintarkastajia tai tilintarkastuskertomuksiin ei ollut sisällytetty puoluelain 9 c §:n edellyttämiä lausumia. Tarkastusvirasto myös ehdottaa, että puolueyhdistysten merkittävä rahoituslähde, luottamushenkilömaksut, voitaisiin esittää tilinpäätöksen yhteydessä. Valiokunta pitää tarkastusviraston huomioita oikeaan osuvina.

Tarkastusvaliokunta on mietinnössään TrVM 9/2013 vp esittänyt useita sekä vaali- että

puoluerahoitusvalvontaa koskevia kehittämistarpeita, ja eduskunta on mietinnön pohjalta hyväksynyt kannanoton: "Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää vaali- ja puoluerahoitusta koskevat uudistamistarpeet."

Asiantuntijakuulemiseen nojautuen tarkastusvaliokunta pitää perusteltuna parlamentaarisen valmistelun käynnistämistä asiassa syksyllä 2014. Samassa yhteydessä on tarkoituksenmukaista käsitellä myös ETYJ:n Suomelle antamat puolue- ja kampanjarahoitusta koskevat suositukset eduskuntavaalien 2011 johdosta. Valiokunta ehdottaa, että käynnistettävässä valmistelussa tarkastellaan myös tukea koskevaa rajoitusta, jonka mukaan puolueen ja puolueyhdistyksen on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettua maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Vastaava säännös on myös vaalirahoituslaissa. Tämän rajoituksen toimivuudesta on saatu ristiriitaista palautetta, eikä sen toteuttamista ole voitu valvoa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella tarkastusvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 17 päivänä kesäkuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Heli Paasio /sd
jäs. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Olli Immonen /ps
Eero Lehti /kok

Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Matti Saarinen /sd
Kari Tolvanen /kok
Anu Urpalainen /kok
vjäs. Kauko Tuupainen /ps.

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.